

VERKIEZINGS PROGRAMMA WATER NATUURLIJK FRYSLÂN 2023–2027

Jouw groene stem in het waterschap

INHOUDSOPGAVE

Verkiezingsprogramma Water Natuurlijk Fryslân 2023-2027

Voorwoord	3
1. Onze lijsttrekker Monique Plantinga	4
2. Speerpunten	6
3. Het water in Fryslân over 50 jaar	9
4. Natuurlijke aanpak gevolgen klimaatverandering	13
5. Een klimaatneutraal Wetterskip	17
6. Overal veilig	19
7. Water is genieten!	22
8. Het Wetterskip in positie	25
9. De investeringen zijn hoog	27
10. Vereniging Water Natuurlijk	30

VOORWOORD

Het klimaat verandert steeds sneller: meer zware regenbuien, meer hitte en droogte, een stijgende zeespiegel. De droge zomer van 2022, de vierde droge zomer in de laatste vijf jaar, bewijst maar weer eens dat actie nú nodig is. De natuur loopt zware schade op door verdroging en de biodiversiteit neemt af. Intensieve landbouw verergert deze problemen en de hele landbouw heeft inmiddels te maken met dezelfde schadeverschijnselen. Water wordt schaars. Dus moet het anders. En het moet nu. De tijd om te veranderen is kort. Water Natuurlijk wil een eerlijke bijdrage leveren aan die verandering.

Water Natuurlijk Fryslân wil samen met anderen werken aan een Fryslân met schoon en gezond water. Waar inwoners veilig kunnen wonen, met fraaie landschappen met ruimte voor water en recreatie. Met groene dorpen en steden waar het prettig is om te wonen. Waar agrariërs en industrie een plek hebben en duurzaam kunnen werken. Waar voldoende (drink)water is voor iedereen.

Water Natuurlijk Fryslân wil keihard aan de slag om met elkaar deze verandering mogelijk maken. Door heldere keuzes te maken met een visie op de toekomst. Door samen te werken met oog voor ieders kwaliteiten. Wij zijn ervan overtuigd dat nu te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst. Daarom moeten wij met iedereen, ook met de agrariërs, een oplossing vinden voor de grote investeringen die deze verandering zullen vragen.

Water Natuurlijk Fryslân wil dat Wetterskip Fryslân zijn bijdrage levert aan deze maatschappelijke opgaven als klimaatverandering, herstel van de biodiversiteit en de overgang naar een toekomstbestendige landbouw. Door te kiezen voor meer natuurlijke oplossingen die ook op de lange termijn nog werken, in plaats van technische oplossingen voor de korte termijn. Door water vast te houden in plaats van weg te pompen. Door meer dynamiek in het watersysteem. Door te kiezen voor duurzaamheid in plaats van vervuiling. Door biodiversiteitsherstel te zien als een logisch en onmisbaar onderdeel van het werk van Wetterskip Fryslân en niet als iets “dat er ook nog bij moet”. Door een stem vooraf te hebben in de plannen voor gebiedsontwikkeling in plaats van een toetsing achteraf. Door samen te werken aan de oplossing in plaats van ieder voor zich.

In dit programma lees je welke keuzes Water Natuurlijk Fryslân maakt. Want er valt wat te kiezen!

Stem daarom 15 maart 2023: Water Natuurlijk

Jelle Arjaans

voorzitter Water Natuurlijk Fryslân

1. ONZE LIJSTTREKKER MONIQUE PLANTINGA

Lijsttrekker Monique Plantinga: Stem! Natuur in het waterschapsbestuur loont!

Het is een grote eer dat ik, na 4 jaar in het waterschapsbestuur, lijsttrekker mag zijn van Water Natuurlijk Fryslân. En dat samen met een geweldig team. De wateropgaven waar we voor staan zijn groot. Met de brede ervaring, kennis en motivatie van onze kandidaten zijn we hier goed op uitgerust.

Er is nog zoveel te doen en te winnen. We hebben meer waterbuffers nodig, er zijn nog zoveel kansen om biodiversiteit ruim baan te geven in ons waterschapswerk, we benutten onze reststromen nog niet lang niet optimaal, het waterbeheersysteem moet hoognodig aangepakt om het betaal- en beheersbaar te houden, er valt nog een wereld te winnen aan waterbewustzijn, de urgentie rond de veenweiden noodt tot meer actie, en zo kan ik nog wel even doorgaan.

Waterschapsthema's als droogte, hoosbuien en zeespiegelstijging zijn groter en persoonlijker dan ooit. Steeds vaker wandelen we door verdrogende natuur: bomen gaan dood, de heide verdwijnt en biodiversiteit neemt af. Steeds meer Friese boeren worstelen met zout water door verzilting. Steeds meer Friezen zitten in de stress door funderingsschade door verdrogend veen of maken zich zorgen over vervuiling van water door medicijnresten, microplastics, bestrijdingsmiddelen en chemicaliën door gas- en zoutwinning.

Ik spreek uit ervaring. Zelf woon ik midden in de Friese veenweiden. Ik zie de bodemdaling met eigen ogen, zie de funderingsschade, zie de wateroverlast, ervaar de droogte en hoor de stilte in de weilanden.

Allemaal uitdagingen waar de natuur bij kan helpen om deze op te lossen. Water Natuurlijk Fryslân kiest voor natuurlijke oplossingen in plaats van alleen technische oplossingen. Voor groene dijken, voor hogere waterpeilen, voor meer groen en minder steen, voor wateropvanggebieden.

Ik ga mij inzetten om de natuur een grotere stem te geven in het waterschap. Natuur in het waterschapsbestuur loont!

Stem 15 maart op Water Natuurlijk Fryslân

“Elke druppel telt. Vasthouden, dat kostbare water”

Monique Plantinga

2. SPEERPUNTEN

Water Natuurlijk de groene stem

Water Natuurlijk is de groene stem in de waterschappen! Elke dag weer zet Water Natuurlijk Fryslân zich in voor schoon, veilig, gezond en betaalbaar water. Samen werken we aan een betere leefomgeving voor mens, plant en dier.

We staan dicht bij de inwoners

Water is bijzonder en verdient onze aandacht! We werken aan vergroting van het waterbewustzijn door water toegankelijk en beleefbaar te maken. We betrekken inwoners, organisaties en bedrijven bij het waterbeheer door in gesprek te gaan en samen oplossingen te bedenken. We stimuleren en belonen lokale initiatieven die bij dragen aan het vasthouden of bergen van water, die de waterkwaliteit verbeteren en de biodiversiteit vergroten. Water Natuurlijk Fryslân houdt regelmatig informatiebijeenkomsten in de verschillende regio's van onze provincie.

We genieten van water

Water is leuk, om langs te wandelen en in te spelen. We willen dat iedereen volop kan genieten van ons water, onze oevers en onze dijken. In ons water kan je spelen, omdat het schoon is. Wij willen dat de wateren in Fryslân in 2027 voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), waarvoor jaarlijks voortschrijdende plannen worden vastgesteld.

We komen op voor de natuur en hebben oog voor de bodem

Wij kiezen voor natuurlijke oplossingen waar nodig ondersteund door technische maatregelen. Bij watertekort laten we de natuur niet onherstelbaar verdrogen. We werken aan schone, natuurlijke watersystemen. Een gezonde bodem die water kan opnemen en vasthouden is daarbij een belangrijke basis.

Grondwateronttrekkingen worden tegengegaan en tegen illegale onttrekkingen wordt opgetreden. Gebruikers van grond van het Wetterskip mogen geen landbouwgif gebruiken. Er worden maatregelen genomen om het gebruik van pesticiden terug te dringen in de rest van Fryslân en om te voorkomen dat dit gif in het water terecht komt, bijvoorbeeld door het vergroten van spuitvrije zones langs vaarten en sloten.

We zorgen voor veilig wonen achter de dijken. We gebruiken zoveel mogelijk natuurlijke oplossingen bij het versterken van onze zeedijken, zoals langs de Waddenzee.

We zorgen goed voor onze flora en fauna

Bij alle keuzes die we maken nemen we ook het belang van flora en fauna zorgvuldig mee. We nemen kansen voor herstel van biodiversiteit standaard mee in het waterschapswerk. Hogere waterpeilen en plas-drasgebieden voor weidevogels vinden we belangrijk. Net als ruim baan voor vissen door watergangen te verbinden, aanleg van vispassages en verhoging van waterkwaliteit. We stimuleren flora en fauna door aanleg van natuurvriendelijke oevers en groene dijken met veel bloemen en kruiden.

We werken samen met anderen aan de brede maatschappelijke opgaven

Al onze projecten dragen bij aan het omgaan met de klimaatverandering, een grotere biodiversiteit en meer oog voor de natuur. Daarnaast kijken we hoe we win-win situaties kunnen creëren bij de energietransitie, de overgang naar een meer duurzame landbouw, en wonen en werken.

We prioriteren behoud van het veen door peilverhoging

Veengebieden krijgen prioriteit via een gebiedsgerichte, integrale aanpak in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Fries Programma Landelijk gebied. Om veenafbraak te verminderen gaat het waterpeil omhoog. Er komt maatwerk voor veengebieden, met samenhangende maatregelen zoals een hoger waterpeil, een verbod op graafwerkzaamheden in de diepere bodemlagen maar ook voor stikstof en de landbouwtransitie. Door het waterpeil in het veengebied te verhogen vertraagt de verzilting in het noordelijk kleigebied. In de toekomst kan er minder water uit het IJsselmeer worden gebruikt om de verzilting in het noorden van Fryslân tegen te gaan. Dat heeft gevolgen voor de landbouw in het kleigebied: er zal een geleidelijke overgang op zilte teelt of teelt op waterlenzen nodig zijn. Water Natuurlijk stimuleert dat.

We laten de wereld beter achter

Alles wat we doen heeft gevolgen voor onze kinderen en kleinkinderen. Daarom handelen we als een goede voorouder. We zetten in op circulair en op innovatie. Zowel technische als maatschappelijke innovatie, zoals burgerparticipatie.

“Schoon water een *must* voor het leven onder water”

Pieter K. de Vries

We zien water en bodem als de basis

We bouwen klimaatbestendig en het watersysteem en de bodem bepalen hoe en waarvoor we de grond gaan gebruiken. We stellen eisen aan waterkwaliteit, drooglegging en waterbeschikbaarheid. We creëren ruimte voor water en natuur en we wentelen geen problemen af: niet naar aangrenzende gebieden en niet naar de toekomst.

We benutten elke druppel die valt

We zorgen voor vasthouden van grond- en regenwater in hoge delen van Fryslân en het vasthouden en bergen van water in lage delen van Fryslân. We stimuleren en faciliteren hergebruik van water. We zuiveren rioolwater tot 'schone bron'.

We verdelen de financiële lasten eerlijk

Vervuilen hoort niet. Als je dat toch doet vinden wij het logisch dat je betaalt voor het schoonmaken. En voor wat je gebruikt moet je ook betalen. Als zowel gebruiker als vervuiler betalen zal het ook lonen om voldoende schoon en gezond water vast te houden. Bij het bepalen van de waterschapsbelasting hebben we oog voor financieel kwetsbare groepen.

3. HET WATER IN FRYSLAN OVER 50 JAAR

Water Natuurlijk Fryslân kijkt verder dan alleen de komende bestuursperiode van vier jaar. Hoe zien Fryslân en het Wetterskip er over vijftig jaar, zeg 2075, uit?

Het klimaat is veranderd. De neerslag is toegenomen met zware buien en er zijn veel vaker lange droge periodes. Ondanks dat de CO₂-uitstoot wereldwijd is afgenomen, gaat de zeespiegelstijging nog steeds door en versnelt zelfs.

De inrichting van het watersysteem en de bodemgesteldheid bepalen hoe gebieden in de provincie worden ingericht. Door de beperkingen van water en bodem kan niet meer alles overal. Om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen is Fryslân daarom natter en groener geworden, binnen en buiten de steden en dorpen. De landbouw heeft een omslag gemaakt naar grondgebonden en natuur-inclusieve landbouw. De natuurgebieden hebben zich kunnen herstellen door optimale wateromstandigheden en afname van de stikstofneerslag. Ook de weidevogelpopulaties hebben zich grotendeels hersteld. De afname van biodiversiteit is gestopt, ook dankzij meer natuur in de steden en dorpen.

Vanaf 2030 is het Wetterskip, als organisatie, zelf al klimaatneutraal (dus geen uitstoot meer van CO₂) en is het Wetterskip warmte uit oppervlaktewater en zonne-energie, windenergie en energie uit reststromen als slib gaan leveren aan industrie en huishoudens. In de besluitvorming wordt zorgvuldig het belang van natuur, omwonenden en landschap meegenomen.

Het spuien van overtollig zoet water via Harlingen en het Lauwersmeer is nauwelijks meer mogelijk omdat de zeespiegel inmiddels zo'n 80 centimeter is gestegen.

Het Wetterskip heeft het watersysteem daarop aangepast. Door de hogere zeespiegel is de verzilting langs de Waddenzee toegenomen. Verzilting bestrijden met doorspoelen met IJsselmeerwater is vrijwel beëindigd. De hogere grondwaterstanden in heel Fryslân, maar vooral in het veengebied, hebben de verzilting wel vertraagd, waardoor er in verzilte gebieden tijd is geweest om over te gaan op zoutminnende teelten of telen op zoetwaterlenzen op de bodem.

De zeedijken zijn onherkenbaar: groener, vaak breder en soms bebouwd. Veilig zijn voor het zeewater kan niet alleen meer afhangen van zeedijken, maar wordt ook op andere manieren gewaarborgd. Dit noemen we meerlaagsveiligheid: eerst de dijk, dan de compartimenten erachter, in het uiterste geval evacuatie.

Langs de Waddenzee is een experiment aan de gang om te kijken of grote gebieden langs de Waddenzee door grondafzetting (sedimentatie) de zeespiegelstijging kunnen volgen. Omdat het peil van het IJsselmeer niet is verhoogd, ondanks de zeespiegelstijging, is de IJsselmeerkust nauwelijks veranderd. Wel is het IJsselmeerpeil dynamischer geworden en is op verschillende plaatsen het IJsselmeer-water naar binnen gehaald. Hierdoor is de natuurlijke verbinding tussen het water en de achterliggende kust hersteld. Op zoveel mogelijk plaatsen langs de hele kust, maar ook in Fryslân zelf, zijn visverbindingen en visvoorzieningen aangebracht. Door de vismigratierivier en een gewijzigd spuiregime heeft de visstand in het IJsselmeer zich weer kunnen herstellen en dat werkt door in de visstand van Fryslân.

Bodemgericht leren denken

Het hele watersysteem in Fryslân is in oppervlakte vergroot. Voor deze boezem geldt een variabel peil, dat is aangepast aan een natuurlijk verloop: een hoger peil in het najaar en de winter en lager peil in het voorjaar en zomer. In natte periodes vormt de boezem een watervoorraad voor het overbruggen van drogere periodes. Voormalig 'bûtlân' heeft op een flink aantal plaatsen zijn functie voor wateropvang in de natte periodes teruggekregen en dat 'bûtlân' staat 's winters vaak onder water. Een neveneffect is, dat de begroeiing in die gebieden vanzelf laag blijft: leuk voor de zeilers!

Door de andere aanpak van het oppervlaktewater (natter en beter vasthouden), zijn de grondwaterstanden in heel Fryslân ook hoger geworden.

De huidige gemalen zijn door de aanpassingen aan het watersysteem en toegenomen opvangcapaciteit nog steeds voldoende om het overtollige water in Fryslân kwijt te raken. De belangrijkste van die gemalen zijn het Woudagemaal en het Hooglandgemaal (voor afvoer naar het IJsselmeer) en de zee gemalen Ropta en Vijfhuizen. Een nieuw gemaal aan de (Wadden)zee blijkt dan ook niet nodig.

Ook de polders zijn drastisch veranderd. De waterstanden zijn gemiddeld veel hoger en binnen de polders is ook gezorgd voor opvang van overtollig water. Het aantal peilvakken, nu ruim 8000, is gehalveerd. Minder versnippering van al die verschillende waterpeilen hebben het watersysteem robuuster gemaakt.

In de veengebieden is door verschillende maatregelen, waaronder verhoging van de waterstanden, de oxidatie van het veen grotendeels stopgezet. In de laagste delen (het midden van Fryslân) staat het water boven het maaiveld. Hierdoor herstelt de veenvorming zich voorzichtig. Het nieuwe veen zorgt voor opname van CO₂. Voor de landbouw zijn in dit gebied alleen natte teelten mogelijk. Bij de gebieden met klei op veen staat het water tot aan de onderkant van de kleilaag. Daardoor blijft landbouw hier nog mogelijk. In de venige tussengebieden staat het grondwater niet meer dan 10 centimeter onder het maaiveld. De landbouw in die gebieden is mede daarom natuur-inclusief en veel extensiever geworden. Desondanks is er voor deze boeren een goed verdienmodel. Ze hebben minder kosten voor voer en investeringen. In veel gevallen zijn er ook subsidies voor landschaps- of natuurbeheer en vergoedingen voor ecosysteemdiensten rond bijvoorbeeld klimaat, water en biodiversiteit. Ook in andere gebieden is de landbouw aangepast aan de natuur. Het gebruik van gif en kunstmest is helemaal teruggedrongen. Bermen van watergangen en wegen zijn (kleine) natuurgebieden. Weidevogels zoals de Kievit en grutto zijn grotendeels terug. Maar ook voor insecten, voedsel voor weidevogels, is het goed toeven in Fryslân. Door de aanpassingen van het watersysteem neemt de bodemdaling (en de CO₂-uitstoot) in de veengebieden af. Daardoor is het aantal nieuwe gevallen van funderingsschade afgenomen. Funderingsschade kan door woningeigenaren worden hersteld met (financiële) steun van de provincie en het Wetterskip.

Ook op de hogere (zand)gronden wordt het water zoveel mogelijk vastgehouden, door veel groen en meanderende beken en riviertjes, zoals het Koningdiep en de Linde. Als het voor het vasthouden van water beter is zijn er sloten gedempt.

Veel natuurgebieden zijn uitgebreid, ook om opnieuw veen te krijgen. Bufferzones met hoge waterstanden en verminderde stilstofuitstoot zorgen zo nodig voor verbeterde condities in de natuurgebieden. Dankzij een 'grondbank' is veel voormalige landbouwgrond omgevormd tot natuur. In gebieden met een afnemende bevolking, vooral langs de IJsselmeer- en Waddenkust, heeft dat geleid tot de vorming van nieuwe natuurgebieden. Binnendijkse en buitendijkse natuur is weer met elkaar in verbinding gebracht en de natuurlijke dijken vormen daarin geen scheiding meer.

De waterkwaliteit is chemisch en biologisch sterk verbeterd door minder gebruik van pesticiden en door minder uitspoeling vanuit de landbouw. Mede daardoor heeft de visstand, naast als de overige waterflora en fauna, zich kunnen herstellen.

In steden en dorpen zijn veel stenen en asfalt vervangen door groen. Meer vijverpartijen en wadi's voorkomen hittestress en overlast door stevige buien. Ook zijn er in de steden meer wateroppervlakten teruggekomen, onder andere door het openleggen van eerder gedempte grachten en kanalen. Al het verharde oppervlak, zowel daken van gebouwen als wegen in stedelijk gebied, is losgekoppeld van het riool en loost rechtstreeks op het oppervlaktewater. Overstorten van vuilwaterriool behoort tot het verleden, wat zorgt voor een betere waterkwaliteit.

“Schoon water zonder gif: levensbehoefte en noodzaak voor een eerlijke en duurzame toekomst!”

Gerben Hoogterp

4. NATUURLIJKE AANPAK GEVOLGEN KLIMAATVERANDERING

De natuur helpt

Wij kiezen voor natuurlijke oplossingen, waar nodig ondersteund door technische maatregelen. Het waterbeheer wordt gekoppeld aan natuurlijke processen en natuurherstel. De natuur kan ons helpen bij het vasthouden van water in tijden van droogte, bij het aanvullen van de grondwatervoorraad, bij het bergen van water bij overlast, bij het bieden van bescherming tegen water en bij het verbeteren van de waterkwaliteit. De systemen worden zo weerbaarder tegen invloeden van buitenaf, zoals een te hoge belasting door stikstof. De kern is meer verwevenheid van natuur en natuurlijke processen met het agrarisch en stedelijk gebied, herstel van beeksystemen en natuurgebieden.

Water beheren doen we samen, met een integrale blik

We hebben ruimtegebrek in Nederland, en grote opgaven zoals problemen door verdroging en wateroverlast en een tekort aan woningen. Niet alles kan overal. Daarom vindt Water Natuurlijk dat aanpassingen gebiedsgericht en integraal moeten worden aangepakt: met gelijkwaardige opgaven voor klimaat, energie, wonen, biodiversiteit, werken en ontspannen. Het Wetterskip zal van zich moeten laten horen op alle bestuurlijke niveaus, vindt Water Natuurlijk.

Door vanuit een waterperspectief te kijken en functies samen te brengen ontstaan nieuwe kansen: voor recreatie met nieuwe natuur, voor wonen op het water, voor een landschap dat waarde toevoegt. Anders gezegd: het watersysteem en de bodem zijn bepalend voor de ruimtelijke inrichting en het gebruik. De provincie, gemeenten en landeigenaren zullen daar eerder rekening mee moeten houden bij hun omgevingsplannen en gebruik.

Bodemgericht leren denken

Een gezonde bodem is van levensbelang!

We willen meer aandacht voor de levende bodem als ondergrond voor schoon (grond)water, biodiversiteit en de aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering. Wij zetten ons in voor verbetering van de bodemkwaliteit zodat deze meer vocht kan vasthouden en er voldoende grondwater is. Wij willen dat landeigenaren ondersteund worden met informatie over duurzaam landgebruik, bijvoorbeeld door aansluiting bij de open bodem index, waarmee agrariërs kunnen zien wat bodemkwaliteit is en hoe zij hun eigen grond kunnen verbeteren.

Vasthouden van water is eerste keuze

Er is een dreigend tekort aan schoon zoet water voor natuur, bewoners en industrie. Bij watertekort verdroogt de natuur en loopt ook de landbouw schade op. Wij zetten daarom overal natuur voorop, ook in landbouwgebieden. Watertekort voorkomen is natuurlijk beter. Daarom is voor ons het vasthouden van water de eerste keuze. We houden meer water vast door vaarten, oevers, zomerpolders (“bûtlân”) en beekdalen een hoger maar ook flexibeler peil en een natuurlijker inrichting te geven. In de veengebieden herstellen we de ‘sponsfunctie’ van het veen. Zo houden we meer water vast in natte perioden, wordt het water langzamer afgegeven in droge perioden en vindt zuivering plaats door de aanwezige planten. Door meer water vast te houden in deze natuurlijke klimaatbuffers ontstaan ook recreatiemogelijkheden en meer blauwgroene verbindingen. In de polders dempen we geen watergangen meer maar breiden we juist uit. In de zandgebieden kijken we of vermindering van sloten bijdraagt aan het vasthouden van het water.

Focus op grondwater

Water Natuurlijk wil verdrogings schade voorkomen. Daarom moeten illegale grondwateronttrekkingen worden aangepakt en bindende en beperkende regels voor grondwateronttrekking worden gesteld. Het waterschap en Vitens kunnen nauwer samenwerken in de zoektocht naar meer drinkwater en de vraag welk water je waarvoor gebruikt. We willen water vasthouden en laten infiltreren om de grondwatervoorraad te vergroten, iets waar ook de landbouw zomers profijt van heeft.

Schoon water

Het Wetterskip zorgt ervoor dat het water schoon en biologisch gezond is. Daarom zorgt het Wetterskip ervoor dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027 ook daadwerkelijk worden bereikt. Het Wetterskip maakt daarvoor ieder jaar een plan waarin vier jaar wordt vooruitgekeken. Water Natuurlijk Fryslân vindt duurzame bescherming van de waterkwaliteit van essentieel belang. Daarom worden de maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water hoe dan ook uitgevoerd. Wij vinden dat het hier niet om een inspanningsverplichting gaat, maar om een resultaatverplichting.

Landbouwgif en pesticiden passen niet bij schoon en gezond water. Wij willen dat op grond van het waterschap (verpacht of in eigen beheer) geen landbouwgif en pesticiden worden gebruikt. De agrariërs moeten ervoor zorgen dat van hun landbouwgronden geen landbouwgif, pesticiden maar ook stikstof, mest, nitraat en fosfaat in sloten en beken terecht kan komen. Wij willen dat actief gezocht wordt naar illegale lozingen en dat overtreders forse boetes krijgen.

Innovatief grondgebruik in dorpen en steden

Wij vinden dat bij projecten in het bebouwde gebied klimaatadaptatie, biodiversiteit en verbindingzones, educatie en beleving altijd moeten worden meegenomen in de plannen. Het ruimtegebrek vraagt om efficiënt en innovatief grondgebruik.

Water Natuurlijk vindt dat het Wetterskip voorwaarden moeten stellen aan het bouwen in laaggelegen gebieden, zoals innovatieve bouwmethoden en rekening houden met opvang van veel regenwater en/of overstromingen in het gebied. Wij zijn tegen het bouwen in buitendijkse gebieden, zoals de waarden van het IJsselmeer en Noord-Fryslân buitendijks.

Blauwe omgevingsvisie (BOVI)

Het Wetterskip werkt aan een blauwe omgevingsvisie (BOVI), waarin de doelen op lange termijn worden vastgelegd. Basis voor deze visie zijn onder andere de boezemvisie en de grondwaterstudie. Water Natuurlijk Fryslân vindt dat in die visie uitgegaan moet worden van de situatie zoals we die verwachten over een lange tijd, bijvoorbeeld over 50 jaar. (Zie hiervoor ook paragraaf 'Fryslân over 50 jaar'). Omdat de provincie de grote lijnen van het waterbeleid bepaalt, is de provincie Fryslân nodig voor de ontwikkeling van deze watervisie. Het Wetterskip doet er alles aan om de noodzakelijke aanpassingen van dat provinciale beleid tot stand te laten komen. Deze watervisie BOVI vormt de grondslag voor alle andere beleidsdocumenten van het Wetterskip, zoals het waterbeheerprogramma. Dat programma is in 2022 net vastgesteld en wordt aangepast zodra de BOVI klaar is.

De BOVI moet worden uitgewerkt via gebiedsprocessen. Dat doet het Wetterskip samen met andere overheden en bewoners en gebruikers van de gebieden. Het Wetterskip moet die gebiedsprocessen duidelijke doelen meegeven ten aanzien van het (grond)water en de bodem.

Transitie landbouw

Het grootste deel van Fryslân is in gebruik voor akkerbouw en veeteelt. Zonder verandering van die agrarische sector gaat de noodzakelijke aanpassing van het watersysteem, herstel van het veengebied en schoon water niet lukken. De gevolgen van de klimaatverandering, zoals de toenemende verzilting door een stijgende zeespiegel en de langere drogere periodes, maken die aanpassing ook nodig. Daarbij komt nog de vermindering van de stikstofuitstoot voor herstel van de natuur en biodiversiteit. Water Natuurlijk vindt, dat de aanpassingen per gebied integraal opgepakt moeten worden, waarbij natuur juist kansen biedt voor de landbouw. Zonder natuur, voldoende en schoon water, en vitale bodems is er voor de agrarische sector geen verdienmodel. En dat verdienmodel is nodig, want Fryslân zonder landbouw bestaat niet. Dit moet ook terugkomen in het Friese gebiedsprogramma voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Stop de veenafbraak

Wij willen dat veenafbraak en de bijbehorende CO₂-uitstoot wordt voorkomen en voor zover niet te keren, tot een minimum wordt beperkt. Het Wetterskip maakt hiervoor samen met inwoners, de provincie Fryslân, gemeenten, boeren en natuurorganisaties een gebiedsgerichte aanpak. Natuurontwikkeling is een oplossing om klimaatverandering te remmen. Het waterschap streeft naar nieuwe veennatuur en koolstofopslag waarmee de waterkwaliteit en de natuurbeleving verbeteren. In landbouwgebieden die door de stijgende zeespiegel te kampen hebben met verzilting steunen wij boeren bij de overstap naar andere teelten.

Wij willen het deltaprogramma “Agrarisch waterbeheer en agrarisch natuurbeheer” en natte dooradering veenweides voortzetten. In de laagste veenpolders wordt het waterpeil verhoogd tot boven het maaiveld en in gebieden met klei op veen komt het water tot aan de onderkant van de kleilaag. Hierdoor stopt de veenafbraak in deze gebieden of is er zelfs nieuwe veenaanwas mogelijk. Ook in de overige veengebieden wordt de waterstand verhoogd. De landbouw past zich hierop aan met extensievere vormen en aangepaste teelten. Nergens in het grondgebied van ús provinsje wordt het waterpeil nog verlaagd. Dat is goed voor de natuur en de landbouw omdat daardoor verdrogings schade wordt voorkomen. Daarnaast wordt in de veengebieden de dieptebemaling beëindigd. Grondbewerking die extra CO₂-uitstoot veroorzaakt in veengebieden (zoals maisbouw en diepploegen) worden verboden.

Voor creëren van draagvlak en voor het vinden van de beste oplossingen van onderop vindt Water Natuurlijk dat opgaves gebiedsgericht en integraal moeten worden aangepakt: met gelijkwaardige opgaven voor landbouw, klimaat, energie, wonen, biodiversiteit, werken en ontspannen. Hoewel de rol van het Wetterskip formeel beperkt is, vindt Water Natuurlijk dat het Wetterskip van zich moeten laten horen op alle niveaus. Door vanuit een waterperspectief te kijken en functies samen te brengen ontstaan nieuwe kansen: voor recreatie met nieuwe natuur, voor wonen op het water, voor een landschap dat waarde toevoegt, voor nieuwe economische mogelijkheden in het landelijk gebied.

Funderingsschade

Bodemdaling en lage waterstanden veroorzaken soms schade aan gebouwen en funderingen. Nieuwe schade gaan we tegen door hogere waterstanden. De lage waterstanden die de bodemdaling veroorzaken zijn vooral gunstig voor de landbouw. Wetterskip en provincie zijn medeplchtig aan de schade die is ontstaan door lage waterpeilen. Wetterskip, provincie en gemeenten werken samen aan oplossingen om bewoners met schade te ondersteunen bij het herstel, praktisch maar ook financieel. Voor advies en ondersteuning organiseren de gezamenlijke overheden (provincie, Wetterskip en gemeenten) een loket dicht bij de betrokken mensen.

5. EEN KLIMAATNEUTRAAL WETTERSKIP

Het Wetterskip laat schoon achter

De uitstoot van CO₂, lachgas en methaan beperken is beter dan achteraf de gevolgen proberen te repareren. Het Wetterskip remt daarom zijn uitstoot, koopt duurzaam energie in en stopt met het onnodig faciliteren van CO₂-uitstoot uit bodems. Water Natuurlijk wil dat het Wetterskip in 2025 energie neutraal is, waarbij de energie die nodig is voor mobiliteit, verwarming en dergelijke wordt meegenomen. Het Wetterskip streeft hierbij naar netto-energieproductie, ook al neemt de eigen vraag toe, bijvoorbeeld door extra zuivering. Het Wetterskip gebruikt in 2030 uitsluitend elektriciteit afkomstig van hernieuwbare bronnen. Natuurlijk is het Wetterskip 50% circulair in 2030 en 100% circulair in 2050. Het Wetterskip blijft zich actief verzetten tegen de winning van delfstoffen (aardgas, olie en zout) in Fryslân.

Vervuiler betaalt, ook voor CO₂

Water Natuurlijk wil een effectieve CO₂-belasting voor burgers, agrariërs en industrie. Het principe van “de vervuiler betaalt”, geldt immers ook voor het klimaat. Het Wetterskip maakt kosten om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. Het Wetterskip rekent daarom CO₂-uitstoot in rioolwaterzuivering en bemaling door in de waterschapsbelasting voor agrariërs en de industrie.

Energiefabriek en grondstoffenfabriek

Het Wetterskip heeft een unieke positie om te innoveren op de rioolwaterzuivering: geen afval maar energieopwekking (“energiefabriek”), grondstoffen terugwinnen (“grondstoffenfabriek”) en alleen uitstroom van schoon water (“waterfabriek”). Voorbeeld is terugwinning van fosfaat. Het Wetterskip onderzoekt of het huidige systeem van een groot aantal (vaak kleine) zuiveringen de meeste milieuvordelen biedt.

“Water is leidend: water vasthouden en hogere peilen om de gevolgen van klimaatverandering (zeespiegelstijging, hoosbuien en droogte) op te vangen!”

Auke Wouda

6. OVERAL VEILIG

Water als sturend principe

Water Natuurlijk geeft water een leidende stem in ruimtelijke ordening. Wij vinden dat water het sturend principe is in ruimtelijke afwegingen door gemeenten en provincies. We moeten toe naar een inrichting van onze omgeving die gebaseerd is op bodem en ondergrond. De watertoets is in theorie een goed instrument, maar heeft onvoldoende impact en volstaat nu niet. Het Wetterskip moet aan de voorkant van ruimtelijk beleid bij andere overheden de waterbelangen inbrengen en de consequenties van keuzes inzichtelijk maken voor waterveiligheid en waterbeschikbaarheid. Dit vraagt een integrale aanpak en bestuurlijk lef bij Wetterskip-bestuurders. Zij moeten zich mengen in discussies op landelijk, provinciaal en lokaal niveau waar ruimtelijke orderingskeuzes gemaakt worden.

Bemalen

We willen ons land zo inrichten dat neerslagverschillen vanzelf opgevangen worden, het liefst op de hogere gronden en in natuurlijke buffers. De grens om nog dieper te bemalen is bereikt. Dit betekent dat we in hoge én lage gebieden moeten leren leven met het water: we moeten wateroverlast op zijn tijd accepteren en onze manier van landbouw bedrijven hierop aanpassen. Dat geldt ook voor hoe we wonen, werken en recreëren.

Waterveiligheid op orde

We voldoen op tijd aan de waterveiligheidsnormen van de primaire en secundaire keringen. Dat betekent dus voldoende tempo houden in dijkversterkingsprojecten waarbij rekening wordt gehouden met de meest recente innovatieve oplossingen voor dijkversterkingen - bijvoorbeeld de “groene dijken” die in het Eems Dollard-gebied zijn toegepast.

De laatste jaren zien we steeds meer ‘clusterbuien’ die zeer plaatselijk en in korte tijd voor veel water en wateroverlast zorgen. Het is niet te voorspellen waar deze buien zullen vallen en door de hevigheid en het lokale karakter is de overlast niet te beperken met de huidige waterbergingsgebieden: het water komt daar simpelweg niet zo snel. Dat vraagt om aanvullende mogelijkheden om het water (tijdelijk) lokaal te bergen. We willen, onder andere met stresstesten, in beeld brengen waar de kans op wateroverlast door clusterbuien het grootst is en waar tijdelijke berging mogelijk is. Vanwege de onvoorspelbaarheid van deze buien vinden we het niet zinvol om hiervoor waterbergingsgebieden in te richten. In plaats daarvan willen we afspraken maken met grondgebruikers over mogelijk tijdelijke berging wanneer de nood aan de man is. Waterkwaliteit en de (on)mogelijkheden van gebiedsvreemd water spelen een belangrijke rol bij de beoordeling van de mogelijkheden. In steden zal door middel van dubbelgebruik tijdelijke opvang een plek krijgen, bijvoorbeeld door waterpleinen.

Natuur versterkt de waterkeringen

We schakelen natuur in bij de versterking van waterkeringen, zoals natuurlijke duinvorming, dubbele dijken, de brede groene dijk, wisselpolders en aanleg van vooroevers. Bij het beheer van dijken wordt biodiversiteit waar mogelijk gekoppeld aan erosiebestendigheid, onder andere door het ontwikkelen van bloemrijke, half-natuurlijke graslanden op dijktafsluitingen, die de grond aanzienlijk beter blijken vast te houden. Het beheer en inrichting van dijken zijn ecologisch en landschappelijk verantwoord. Bij de versterkingen van de Waddenzeedijken, waarvan Koehool-Lauwersmeer nu in ontwikkeling is, kiest Water Natuurlijk in samenspraak met de omgeving voor de meest natuurlijke oplossingen, waarbij ook andere maatschappelijke opgaven betrokken worden.

“Nu actie ondernemen, zodat ook onze (klein)kinderen nog kunnen genieten van een natuurlijk Fryslân.”

Lisa Edema

Het IJsselmeer

De toekomst van het IJsselmeergebied baart zorgen. Het watersysteem bereikt zijn grenzen. Ingrepen en gebruik leiden tot een achteruitgang van natuurwaarden. De zoetwatervoorraad staat onder druk zowel wat de hoeveelheid als de kwaliteit betreft. We constateren dat het ecosysteem van het IJsselmeergebied niet in evenwicht is door te harde en steile oevers, een onnatuurlijk peil en een slechte waterkwaliteit. Het gebied voldoet ook qua gebruik (recreatie, energieopwekking, woningbouw in het water) niet aan de eisen die aan een Natura-2000 gebied gesteld moeten worden.

Om de Natura-2000 doelen te halen zijn nog veel maatregelen nodig. Door de klimaatverandering voldoet de huidige aanpak niet meer.

Wij streven naar een natuurlijker IJsselmeergebied met een inzet op herstel van hydrologische en ecologische processen zoals een natuurlijker peilbeheer. De strategische zoetwatervoorraad in het IJsselmeergebied is eindig en moet gereserveerd worden voor de belangrijkste doelen: drinkwater en natuur. Dat betekent dat in een groot deel van de rest van Nederland, dus ook Wetterskip Fryslân, de zoetwaterafhankelijkheid van het IJsselmeergebied sterk moet verminderen.

7. WATER IS GENIETEN!

Water is om van te genieten!

Wij vinden dat al het water schoon genoeg moet zijn om in te spelen en te zwemmen. Want water en groen in de buurt is essentieel voor ons welbevinden. Ook in de steden is veel meer groen en blauw nodig. Het kunnen genieten van water is belangrijk voor het bewust omgaan met water en de basis voor onze inzet in alle waterschappen.

Recreatie op en langs het water versterken

Water Natuurlijk wil water en groen dicht bij de inwoners brengen. Water verbindt mensen met elkaar en met hun omgeving. Water trekt mensen aan, om te zwemmen, te wandelen, te varen, te vissen of op een andere manier te recreëren. Wij willen op meer plaatsen dijken en recreatiewater goed ontsluiten. De mogelijkheden voor duurzame natuurbeleving met kano's, roeiboten en fluisterboten versterken we via een aantrekkelijk, goed gezoneerd netwerk van vaarwater met bijbehorende voorzieningen. Vanzelfsprekend horen daar passende voorzieningen, bij, zoals steigers, informatieborden, routemarkeringen, visplekken en inzamelpunten voor rioolwater van jachten. Het waterschap spant zich actief in om dit goed te regelen en de vaarwegen op orde te houden.

Breng water en natuur terug in de stad

Water Natuurlijk wil dat water en natuurelementen weer een zichtbare plek krijgen in de bebouwde omgeving. Water en natuur zorgen in perioden van warmte immers voor de nodige verkoeling en helpt dus tegen hittestress. Bij hevige regenval kan meer water worden opgevangen zodat wateroverlast wordt beperkt. Meer water en natuur dragen ook bij aan de kwaliteit van leven in de directe woonomgeving van mensen. Visie en actie is nodig op het meer vergroenen van de bebouwde omgeving en het terugbrengen van het water in de stad. Wij zien kansen zoals herstel van gedempte stedelijke kanalen en grachten, het stimuleren dat de buitenruimte, bedrijfsterreinen en particulieren tuinen vergroenen en dat (hemel)water wordt afgekoppeld. Iedereen - inwoners, ondernemers, gemeenten - is aan zet om bijvoorbeeld de tegels te verwijderen en water te infiltreren.

Watererfgoed vertelt de geschiedenis van Nederland

Wij willen dat het verhaal van onze waterhistorie zichtbaar is en wordt verteld. Het Wetterskip (en zijn voorgangers) bouwt al vele eeuwen aan het bewoonbaar en bewerkbaar maken van Fryslân en een deel van Groningen. De vele historische werken en gebouwen, zoals dijken, gemalen, molens, sluizen, stuwen en sluiswachterswoningen zijn daar het levende bewijs van. We moeten zuinig zijn op ons historisch erfgoed en het landschap waarin dit te vinden is. Het verhaal dat deze historische elementen vertellen maakt deel uit van het besef van ons waterrijk verleden. Het in goede staat brengen en behouden van deze parels en de bijhorende educatie gaat ons aan het hart. Bij nieuwbouw van gemalen, sluizen en dergelijke moeten we ook oog hebben voor de toekomstige cultuurhistorische waarde.

Beleef het onderwaterleven

Wij willen dat kinderen leren hoe belangrijk het water is in hun leven. Water is immers de bron van ons bestaan. Water- en natuureducatie zijn prima te combineren met lessen op scholen, een slootexcursie of het onderzoeken van waterkwaliteit en wat er in het water leeft. Door water in de leefomgeving (tuinpoel) en bij scholen (blauwgroene schoolpleinen) goed zichtbaar en toegankelijk te maken kunnen kinderen en hun ouders dit in hun directe omgeving doen. Door poelen en ander water aan te leggen in de leefomgeving snijdt het mes zelfs aan twee kanten: het biedt aan de ene kant kansen voor educatie en beleving. Aan de andere kant is het ook nog eens heel goed voor de natuur, klimaatbestendigheid, biodiversiteit en de leefomstandigheden voor vis, zoals natuurlijke oevers, rietkragen en schuilplaatsen.

Actieve vrijwilligers zijn nodig!

Wij koesteren onze vrijwilligers en bieden ondersteuning met aandacht, kennis en werkbudget. Water Natuurlijk vindt het belangrijk dat mensen actief betrokken kunnen zijn bij het waterschap, bijvoorbeeld door het meten van de waterkwaliteit of als vrijwillige dijkwacht. In samenwerking met natuur- en milieuorganisaties kunnen vrijwilligers het biodiversiteitsherstel van bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers monitoren, waarbij professionals zorgen voor de controle en verwerking van gegevens. Ook hier snijdt het mes zo aan twee kanten: het intensieve veldwerk wordt gedaan door vrijwilligers die hier plezier aan beleven, en werkzaamheden die anders te kostbaar zijn kunnen toch worden uitgevoerd.

Visparels in de buurt

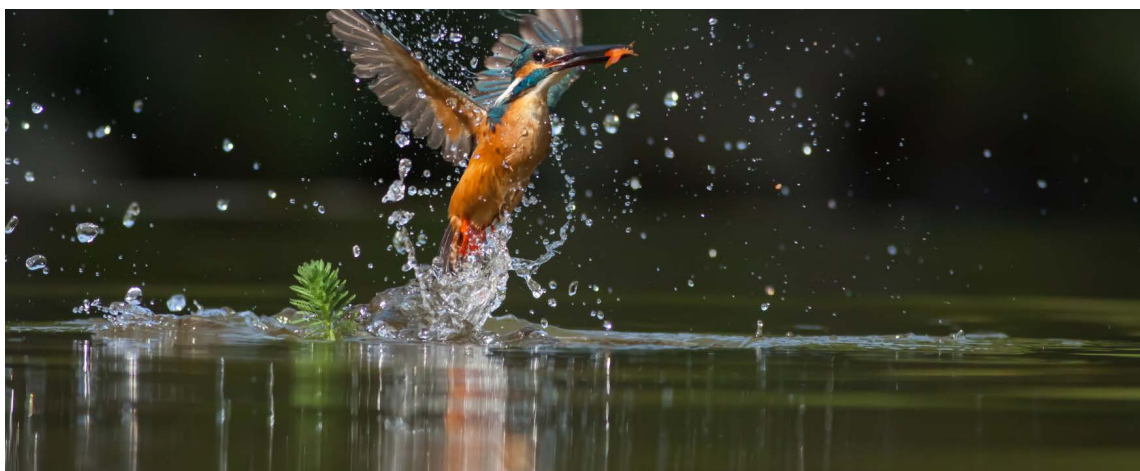
Water Natuurlijk werkt samen met andere organisaties aan de terugkeer van een natuurlijke, rijke visstand. En samen met hen voeren waterschappen projecten uit om dat te bereiken, zoals het monitoren en beheren van de visstand. Vislood vergiftigt water en moet daarom zo snel mogelijk verboden worden. Water Natuurlijk streeft samen met Sportvisserij Fryslân en gemeenten naar de aanleg van visparels in de buurt. Een visparel is een plek voor ontmoeting, bewustwording en betrokkenheid.

Ecologisch beheer

Wij willen dat ecologisch maaibeheer overal wordt toegepast: bij bermen, dijken en slootkanten. Maaisel en baggerspecie wordt afgevoerd, waarbij gekeken wordt naar het vermarkten van het maaisel. Water Natuurlijk wil bijdragen aan het realiseren van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030 door gronden aan te dragen. Deze Europese Biodiversiteitsstrategie vraagt om een beschermde natuurstatus voor 30% van het land en 30% van het water. Het Wetterskip continueert de aansluiting bij het Deltaplan Biodiversiteit en maakt werk van haar Biodiversiteitsplan.

“We laten ons veen niet (verder) zakken”

Pieter de Haan

8. HET WETTERSKIP IN POSITIE

Een krachtig Wetterskip

Water Natuurlijk kiest voor een Wetterskip dat lef toont, ambitie heeft en zaken voor elkaar krijgt. De opgaven van deze tijd vragen om een waterschap dat de belangen van water stevig behartigd. Een waterschap dat zich actief mengt in discussies op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau en sturing geeft aan de inrichting van onze omgeving. Dat vraagt om een sterke organisatie en een sterk bestuur. Want misschien gaan we er formeel niet altijd over, de maatschappelijke opgaven vragen dat we positie kiezen en ons als Wetterskip proactief mengen in discussies.

Naar een transparant waterschap

Het Wetterskip maakt de bestuurlijke afwegingen en het politieke debat in het bestuur zichtbaar en toegankelijk voor de buitenwereld. We betrekken inwoners door vergaderingen online uit te zenden en stemmingsuitslagen te publiceren.

Het Wetterskip is onderdeel van de Nederlandse democratie. Het zorgt voor droge voeten en schoon water. Maar hóe het dat doet, moeten we duidelijker zichtbaar maken. Zo willen we eens per jaar een voorlichtingscampagne via sociale media, en lokale en regionale kranten en omroepen. Water Natuurlijk wil dat waterschappen publieke verantwoording afleggen: over het geld dat ze uitgeven, maar ook over hoe ze hun taken uitvoeren. Dat kan door een begrijpelijke uitleg bij de belastingaanslag, en door een begrijpelijke publicatie van de begroting (met infographic) in de regionale media. Alle besluiten van het Wetterskip worden met de onderliggende stukken bekend gemaakt. Wie vragen heeft over deze besluiten, kan op een gemakkelijke manier meer informatie krijgen.

Verantwoording afleggen is logisch

Wij vinden dat het Wetterskip verantwoording moet afleggen over de afweging van belangen, over wat is besloten en hoe het Wetterskip die besluiten uitvoert.

Het Wetterskip heeft de ervaring en deskundigheid; inwoners, (agrarische) ondernemers en overheden hebben wensen, belangen en gebiedskennis. Bij het maken van keuzes kijken wij niet naar de belangen van één bepaalde groep, maar naar het gedeelde maatschappelijk belang.

Maatschappelijke effecten zichtbaar

Voor de belastingbetalers moet zichtbaar zijn wat de maatschappelijke effecten van het Wetterskipswerk zijn op onderwerpen als veiligheid, gezondheid, natuur, milieu en landschap. Water Natuurlijk investeert in communicatie over de rol en belang van water en waterschappen, zodat iedereen de opgaven van vandaag en morgen begrijpt en weet hoe je daar zelf aan kan bijdragen. Voor de gebruiker of vervuiler moet duidelijk zijn dat die ook moet betalen voor het gebruik of de veroorzaakte kosten.

Right to challenge

Water Natuurlijk is voorstander van het ondersteunen van burgerinitiatieven via kennis, kunde, instrumenten, geld enzovoorts. Ook staan wij positief tegenover het verder ontwikkelen en uitvoeren van “Right to Challenge”. Hierbij geven bedrijven, agrariërs, inwoners en/of maatschappelijke organisaties zelf invulling aan waterbeheer, zoals een natuur challenge, het beheer van peilvakken door de grondgebruikers of het uitvoeren van baggerwerkzaamheden.

Goed werkgeverschap

Wij vinden dat iedereen meetelt, en we werken actief aan inclusief werkgeverschap. Medewerkers van het waterschap zijn over het algemeen mensen met passie en kennis. En dat is nodig, want het aantrekken en vasthouden van voldoende goed gekwalificeerde medewerkers blijft een uitdaging. De huidige medewerkers zijn de ambassadeurs voor toekomstige medewerkers. Wij hopen dat door de integrale blik van Water Natuurlijk en onze wens om natuurgericht te werken het voor onze medewerkers inspirerend blijft om te werken bij het Wetterskip.

Wij stimuleren duurzaam vervoer voor onze medewerkers en voor het Wetterskip zelf vinden wij volledig duurzaam vervoer de norm.

Wetterskipsbestuur

Als het wetsvoorstel over de geborgde zetels, dat de Tweede Kamer heeft aangenomen, (TK 35608) tot wet wordt verheven, vragen wij de provincie Fryslân om het aantal zetels in het algemeen bestuur van het Wetterskip vast te stellen op tenminste 23 zetels, 4 geborgde zetels (2 voor landbouw en 2 voor natuur) en minstens 19 zetels via verkiezingen.

Water Natuurlijk wil de huidige duale verhoudingen van het Wetterskipsbestuur handhaven. Hierbij zijn de leden van het dagelijks bestuur geen lid van het algemeen bestuur. We voeren een griffie in die volledig ten dienste staat van het algemeen bestuur.

**“We kunnen de natuur niet langer onze wil opleggen,
samenwerken is het nieuwe werken”**

Cees Gauw

9. DE INVESTERINGEN ZIJN HOOG

Samen werken aan de toekomst

Wij zijn overtuigd dat nú te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst. Daarom moeten wij samen een oplossing vinden voor de grote investeringen die nodig zijn voor deze veranderingen.

Kwijtscheldingsbeleid zoals bij gemeenten

Wij vinden dat waterschappen moeten aansluiten bij het gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid: wie van de gemeente kwijtschelding krijgt, moet dat ook automatisch van het waterschap krijgen. De gedeeltelijke afschaffing van de kwijtschelding bij het Wetterskip verdwijnt.

Belastingtarieven

Het aantal vervuilingseenheden wordt gebaseerd op het waterverbruik per huishouden. PFAS, stikstof, fosfor/fosfaat en landbouwgif/pesticiden zijn een grote ecologische bedreiging. Water Natuurlijk wil dat dergelijke vervuiling wordt teruggedrongen door een productbelasting, een extra heffing op basis van de mineralenboekhouding of vergelijkbare methoden.

Aanbestedingen

Water Natuurlijk wil alleen werken met aannemers met een biodiversiteitskeurmerk/certificering en die werken volgens duurzame aanbestedingsvereisten (PIANOo). In elke project hoort een biodiversiteitsparagraaf. We stellen duurzaamheidseisen bij aanbestedingen.

De huidige vormen van aanbesteden van projecten is arbeidsintensief en kostbaar voor zowel het Wetterskip als de indienende partijen. Zeker met het oog op de komende vervangingsopgave en duurzaamheidsmaatregelen moet gekeken worden of het programmatisch aanbesteden, met een consortium van partijen, een meerwaarde kan hebben.

“Water Natuurlijk staat voor een duurzaam financieel beleid waarbij de vervuiler betaalt.”

Hedser Kok

Pachtcontracten: dezelfde voorwaarden

Wij willen kijken welke maatregelen in pachtcontracten van de Wetterskips-eigendommen kunnen worden opgenomen, zoals het verbod op glyfosaat (Round-up), een verbod op bepaalde teelten zoals die van lelies, of het stellen van eisen voor koolstofopslag in de bodem. Ook voorwaarden zoals ecologisch sloot- en oever-, en dijk- en kadebeheer en verbeteren van de bodemkwaliteit kunnen hieronder vallen.

We nemen altijd een eindtermijn op voor de pachtperiode van losse percelen.

Ook vinden wij dat waar het maar enigszins mogelijk is reguliere pacht wordt omgezet naar een andere pachtvorm om natuurgericht beheer op gang te helpen.

Schuldenlast

De opgaven, en dus ook de investeringen zijn groot voor het Wetterskip. De keuzes die gemaakt moeten worden, hebben impact op huidige en toekomstige generaties. Tegelijkertijd moeten tariefstijgingen worden beteugeld en moet de schuldenpositie beheersbaar zijn. Dit vraagt om robuust financieel beleid, met bewuste keuzes bij het stellen van kaders én het lef om, wanneer het nodig is, daar (tijdelijk) van af te wijken als dat nodig is voor het grotere maatschappelijk belang.

Kostenverdeling

De landbouwsector betaalt relatief weinig aan het Wetterskip in verhouding tot de kosten die ten behoeve van de landbouw gemaakt worden. De inwoners van Fryslân betalen juist relatief te veel. Het Wetterskip trekt dit wat ons betreft recht zoveel als mogelijk is volgens de belastingwetgeving.

Kosten primaire keringen

De kosten van primaire keringen komen iedere inwoner ten goede. Daarom is het logisch om de totale kosten van die keringen door de Rijksoverheid te laten betalen en niet voor een groot deel door het Wetterskip (55% op dit moment). Water Natuurlijk wil dat het Wetterskip dit via de Unie van waterschappen gaat regelen.

10. VERENIGING WATER NATUURLIJK

Water Natuurlijk is in 2008 opgericht op initiatief van verschillende organisaties op het gebied van recreatie, politiek en natuur en milieuorganisaties. Water Natuurlijk is landelijk gezien de grootste waterschapspartij.

Water Natuurlijk is een vereniging waar iedereen lid van kan worden. Leden maken niet alleen het werk van Water Natuurlijk financieel mogelijk. Meer leden betekent ook: meer beschikbare kennis en een betere, duurzamere, belangenafweging. De grondslag voor het handelen van Water Natuurlijk is dat zij er niet is voor één specifieke doelgroep of één politieke stroming, maar dat zij er is voor het publieke belang. Het doel van Water Natuurlijk is duurzaam waterbeheer voor iedereen.

**“Een vereniging vol kundige mensen met hart voor groen op het
blauwe gebied”**

Jelle Arjaans - voorzitter Water Natuurlijk Fryslân

STEM 15 MAART WATER NATUURLIJK FRYSLÂN

